

Asia: Lausuntopyyntö luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ruokahallinnon tietovarannosta
MMM018:00/2017

Maa- ja metsätalousministeriö

Lausunto

1 Johdanto

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt Luonnonvarakeskuksen lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ruokahallinnon tietovarannosta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki ruokahallinnon tietovarannosta, jolla kumottaisiin voimassa oleva laki maaseutuelinkehollinnon tietojärjestelmästä. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ruoka- ja luonnonvaratilastoista annettua lakia ja riistavahinkolakia sekä tehtäväksi 13 lakiin, joihin sisältyy erityissäännöksiä ehdotetun lain soveltamisalaan kuuluvista rekistereistä, uudistuksesta johtuvat viittaustekniset muutokset ja tarvittavat muut muutokset.

Esityksen tavoitteena on selkeyttää rekisterinpitoon liittyvät vastuut, varmistaa tarvittavat käyttöoikeudet tietoon sekä poistaa tarpeettomat päällekkäisyydet yleislainsäädäntöön nähden. Tavoitteena on aiempaa paremmin vastata digitalisaation luomiin tarpeisiin sekä turvata riittävä paikkatietoa ja ympäristötietoa koskevien avoimuusvelvoitteiden täytäntöönpano rekisteröityjen oikeusturva varmistuen.

2 Lausunto

Luonnonvarakeskuksen (Luken) kannalta keskeiset asiat hallituksen esityksessä ovat lain soveltamisala, Luken rooli rekisterinpitäjänä, ehdotukset maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain ja lain ruoka- ja luonnonvaratilastoista muuttamisesta sekä ruokahallinnon tietovarantojen käytettävyys ja saatavuus tilastoinnissa, FADN -viranomaistehtävässä ja tutkimuksessa.

Soveltamisala

Luken tulkinnan mukaan hallituksen esityksen mukaisen lain soveltamisala ei koske Luken nykyisiä tehtäviä. Hallituksen esityksen mukaan maataloustuotteiden EU-hintaseuranta säilyy edelleen Luken tehtävänä ja tästä säädetään yksityiskohtaisemmin hallituksen esityksessä markkinajärjestelystä annetun lain muuttamisesta. Luke kannattaa tätä muutosta, koska se takaa Luken roolin rekisterinpitäjänä maataloustuotteiden EU-hintaseurannassa.

Luken tulkinnan mukaan lain perusteluissa mainittu maa- ja puutarhatalouden FADN (Farm Accountancy Data Network) -aineiston tuottaminen Euroopan komissiolle ei sisälly esitetyn lakiesityksen mukaiseen soveltamisalaan. Kun MTT, RKTL ja Metla lakkautettiin, edellä mainittujen tutkimuslaitosten tehtävät siirtyivät Lukelle. Lukelle siirtyi Luonnonvarakeskuksesta annetun lain (561/2014) nojalla myös MTT:n FADN-vastuu. Luken näkemyksen mukaan lakiesityksellä ei ole vaikutusta FADN -tehtävään ja näin Luke jatkaa Euroopan neuvoston asetuksen

(EY) N:o 1217/2009 mukaista FADN -toimintaa, säilyttäen edelleen myös rekisterinpitäjän roolin lain Luonnonvarakeskuksesta (561/2014), valtioneuvoston asetuksen Luonnonvarakeskuksesta (715/2014), kansallisen tietosuojalain (1050/2018) ja yleisen tietosuoja-asetuksen (EU) 2016/679 nojalla.

Esityksen mukaan kalastuslaissa (379/2015) säädetty kahdeksan rekisteriä kattava kalataloushallinnon tietojärjestelmä ei sisälly lain soveltamisalaan. Kalastushallinnon tietojärjestelmien jättäminen hallituksen esitykselle on Luken kannalta hyvä, koska nykyinen lainsäädäntö on osoittautunut toimivaksi Luken kannalta.

Hallituksen esityksen mukaan tämä laki ei koske vapaaehtoisuuden perusteella tilastotarkoitukseen kerättyjä tietoja. Luken osalta tämä maininta ei ole välttämätön, koska Luken tilastotuotanto perustuu lakiin ruoka- ja luonnonvaratilastoista sekä tilastolakiin ja tilastoihin liittyvään EU-lainsäädäntöön. Toki tämä maininta voi olla tarpeen muiden toimijoiden näkökulmasta.

Luken rooli rekisterinpitäjänä

Nykyisessä laissa maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä Ruokavirasto ja Luke on määritelty rekisterinpitäjiksi. Hallituksen esityksen mukaan Ruokavirasto, aluehallintovirasto, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, kunta ja kunnaneläinlääkäri ovat jatkossa ruokahallinnon tietovarannon yhteisrekisterinpitäjiä. Esityksen mukaan Luken rooli tältä osin rekisterinpitäjänä lakkaa. Tämä on perusteltua, koska hallituksen esityksen mukaan Luken tehtävät eivät kuulu lain toimialaan.

Luken rooli rekisterinpitäjänä määritellään esityksessä maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain muuttamisesta. Tässä esityksessä Luke määritellään maataloustuotteiden EU-hintaseurannan rekisterinpitäjäksi. Tämä on Luken kannalta hyvä ratkaisu sen sijaan, että Luke toimisi muiden rekisterinpitäjien kanssa yhteisrekisterinpitäjänä.

Luke jatkaa edelleen valtioneuvoston Luonnonvarakeskuksesta annetun asetuksen 1 §:n 3 momentin mukaisena yhdyselimenä Euroopan unionin maatilojen tuloja ja taloutta koskevien FADN-kirjanpittotietojen keruussa sekä tämän FADN-aineiston osalta itsenäisenä rekisterinpitäjänä. Luke ei ole tältä osin hallituksen esityksen mukainen yhteisrekisterinpitäjä.

Ehdotus maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain muuttamisesta

Lain vanhassa muodossa oli rekisteristä viittaus lakiin maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä. Uudessa muodossa rekisteriä ei ole tarkemmin määritelty, jolloin jää epäselväksi millaisesta rekisteristä on kyse. Tässä tapauksessa rekisteri olisi hyvä määritellä esim. markkinajärjestelylain 3§:ssä tai viitata lakiin Luonnonvarakeskuksesta 561/2014 2§:ään rekisterin laadun ja rekisterin pitämisen perusteiden selventämiseksi.

Ehdotus ruoka- ja luonnonvaratilastoista annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Hallituksen esityksen mukaan lakia ruoka- ja luonnonvaratilastoista muutetaan niin, että lakia ruoka- ja luonnonvaratilastoista sovelletaan myös Luonnonvarakeskukselle säädettyjen ruokahallinnon tietovarannosta annetun lain (/) 1 §:n 1

momentissa tarkoitettujen hallintotehtävien hoitamisen yhteydessä kerättyihin tilastotietoihin.

Luken tulkin mukaan lakiesityksessä ruokahallinnon tietovarannoista ei ole enää Lukelle tarkoitettuja hallintotehtäviä, koska maataloustuotteiden EU-hintaseurannasta säädetään erillislaissa (Ehdotus maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain muuttamisesta). Täten maininta hallintotehtävien yhteydessä kerättäviin tilastotietoihin ruoka- ja luonnonvaratilastoista annetussa laissa on Luken näkökulmasta turha. Luken tilastopalvelut yksiköllä on oikeus saada hallinnollisen tiedonkeruun yhteydessä kerätyt tiedot tilastokäyttöön ruoka- ja luonnonvaratilastoista annetun lain mukaisesti.

Ruokahallinnon tietovarantojen käytettävyys ja saatavuus

Luken näkökulmasta on tärkeää, että ruokahallinnon tietovarannot ovat jatkossakin tilastojen, FADN-viranomaistehtävän ja tutkimuksen käytettävissä yhtä kattavasti ja joustavasti kuin tähänkin saakka. Tilastojen osalta laki ruoka- ja luonnonvaratilastoista (562/2014) 3 § ja tilastolaki (280/2004) turvaavat tietojen saamisen tilastokäyttöön Luken ja Tilastokeskuksen osalta. Sen sijaan tietojen luovuttamisesta lakisääteisen (Euroopan neuvoston asetus (EY) N:o 1214/2009) FADN -viranomaistehtävän ja tutkimuksen käyttöön ei ole esitetty hallituksen esityksessä riittävän selkeästi. Tietojen luovuttaminen näihin käyttötarkoituksiin tulee todeta esimerkiksi lakiesityksen 8 §:ssä (Tietojen luovuttaminen salassapitosäännösten estämättä muille viranomaisille ja kansainvälisille toimielimille) tai lakiesityksen perusteluissa.

Ruokavirasto on toteuttanut Meta2 ympäristöön ns. Hansolo-latausalueen, jonne viedään Ruokaviraston tietovarannoista säännöllisin väliajoin Luken tilastotutunnossa ja FADN -viranomaistehtävässä tarvitsemat hallinnolliset tiedot. Luken tulkin mukaan tietojen luovuttaminen Hansolon kautta voi jatkua edelleen, mikä on Luken kannalta hyvä asia.

Lakiesityksen keskeisenä tavoitteena on edistää digitalisaatiota ja aineistojen käytettävyyttä. Tästä näkökulmasta on oleellista, että eri hallinnonalat käyttävät yhteisiä tunnistetietoja niin yrityksistä kuin henkilöistä. Nykyisen maataloushallinnon tietojärjestelmän keskeinen tunnistetietävyys maatilayrityksestä on tilatunnus, jota puolestaan muilla hallinnonaloilla ei käytetä. Tästä syystä Luke pitää tärkeänä, että maataloushallinnossa yritystunnus lisätään tilatunnuksen ohien pakolliseksi tiedoksi tukihakemuksiin niissä tapauksissa, kun haettava tuki kohdistuu alv-velvolliseen maatilayritykseen. Tämä ei sulje pois tilatunnuksen käyttöä toisena tunnistetietävyys yhdessä yritystunnuksen kanssa. Yritystunnus ruokahallinnon rekistereissä helpottaisi aineistojen yhdisteltävyyttä ja sitä kautta parantaisi oleellisesti maa- ja metsätaloustoimialoilta tuotettavien tilastojen laatua.

3 Lausunnon tiivistelmä

Luonnonvarakeskuksen kannalta tärkeää on, että ruokahallinnon tietojärjestelmien tiedot ovat jatkossakin tilastojen, FADN -viranomaistehtävän ja tutkimuksen käytettävissä. Erityisesti FADN:n ja tutkimuksen osalta tämä olisi hyvä olla selkeämmiin esillä hallituksen esityksessä. Lisäksi Luken näkökulmasta on tärkeää, että lakiesityksen myötä yhteiskäyttöisten tunnistetietojen kuten yritystunnuksen käyttöä edistetään.

Yhteenvetona Luonnonvarakeskus toteaa, että edellä esitetyin muutoksin hallituksen esitys on hyvin valmisteltu laaja kokonaisuus, joka edistää hyvin sille asetettuja tavoitteita: selkeyttää rekisterinpitoon liittyviä vastuita, varmistaa tarvittavat käyttöoikeudet tietoon, poistaa tarpeettomat päällekkäisyydet yleislainsäädäntöön nähden, vastaa aiempaa paremmin digitalisaation luomiin tarpeisiin sekä turvaa riittävän paikkatietoa ja ympäristötietoa koskevien avoimuusveloitteiden täytäntöönpanon rekisteröityjen oikeusturva varmistaen.



Elina Tamminen

yksikönjohtaja/tilastojohtaja

Lausunnon valmistelijat: *päällikkö Esa Katajamäki, ryhmäpäällikkö Arto Latukka, tutkija Lauri Juntti, harjoittelija Anders Isotalo, yliaktuaari Anna-Kaisa Jaakkonen*

Tiedoksi: *Buchert Johanna, Laurila Ilkka P, Mikkola Erja*